

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 412/2020-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Ildikó Osvaldovou, advokátkou, Petőfiho 29, Želiezovce, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Tdo/26/2019 z 13. júna 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Tdo/26/2019 z 13. júna 2019 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Tdo/26/2019 z 13. júna 2019 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **533,88 eur** a zaplatiť ich jeho právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav

1. Uznesením z 11. novembra 2015 bolo začaté trestné stíhanie pre zločin, ktorého sa mal sťažovateľ dopustiť tak, že v rodinnom dome v obci X približne od septembra 2015

so spoluobvineným ■■■■■ vyrábala a prechovávala omamné a psychotropné látky. Dňa 8. decembra 2015 bola v dome, ktorého majiteľom a užívateľom bol podozrivý ■■■■■ vykonaná domová prehliadka, pri ktorej bol zadržaný aj sťažovateľ. V dome bola zaistená marihuana (vysušené konope) v hodnote 242,10 eur a 151 rastlín konope v rôznom vegetačnom štádiu, z ktorých by bolo možné vysušením vyrobiť marihuanu v hodnote 38 867,10 eur. Po zadržaní obvinený ■■■■■ uviedol, že sťažovateľ bol na mieste činu len náhodou a nemá s pestovaním nič spoločné. Sťažovateľ vo svojej výpovedi uviedol, že vedel, čo sa v dome nachádza, no marihuanu pestoval obvinený ■■■■■ s tým, že on v dome bol prvýkrát okolo 11. októbra 2015. Sťažovateľ vo svojich neskorších výpovediach uviedol, že obvineného ■■■■■ bral ako kamaráta a zamestnávateľa, keďže u neho pracoval ako kuchár s tým, že mu chodil nezištne pomáhať. Spočiatku nevedel, čo tam obvinený ■■■■■ pestuje, až neskôr koncom novembra 2015, keď rastliny vyrástli, bolo mu jasné, že ide o marihuanu, no nevedel, aké je jej množstvo, a robil len to, čo mu prikázal obvinený ■■■■■. Obvinený ■■■■■ vypovedal, že si v Rakúsku pre seba zaobstaral sadenice konope a zariadenie na ich pestovanie a deň nato, 15. októbra 2015, ich sám vysadil a sťažovateľ mu bez akéhokoľvek príslubu len pomáhal nosiť vodu na zalievanie rastlín.

2. Na oboch obvinených bola podaná obžaloba za to, že presne v nezistenom čase minimálne od 14. októbra 2015 do 8. decembra 2015 po predchádzajúcej dohode v rodinnom dome v obci X bez príslušného povolenia prechovávali rastliny rodu Cannabis, o ktoré sa pravidelne obaja starali tak, že v pivničných priestoroch domu boli vytvorené špeciálne vykurovacie, osvetľovacie a odsávacie systémy pre účely zvýšenia kvality pestovaných rastlín s úmyslom ich ďalšieho spracovania, pričom 8. decembra 2015 pri domovej prehliadke vykonanej v uvedenom dome boli nájdené a zaistené omamné látky, a to jedna plastová nádoba s obsahom 24,21 g vysušených častí rastliny konope s priemernou koncentráciou tetrahydrokanabinolu 20,1 % hmotnostných, ktoré množstvo zodpovedá celkovej hodnote 242,10 eur a z ktorého množstva, by sa dalo vyrobiť najmenej 162 obvyklých jednorazových dávok drogy, a tiež celkovo 151 ks zelených rastlín konope v rôznych vegetačných štádiách o výške od 40 cm až do 125 cm a s priemernou koncentráciou účinnej látky tetrahydrokanabinolu od 5,0 % do 6,6 % hmotnostných s tým, že z uvedeného množstva zaistených rastlín konope predstavovala ich upotrebitelná časť po vysušení hmotnosť 3 886,71 g, ktoré množstvo zodpovedá celkovej hodnote 38 867,10 eur a z ktorého množstva by sa dalo vyrobiť najmenej 8 111 obvyklých jednorazových dávok drogy, pričom v zmysle zákona č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch v znení neskorších predpisov sú rastliny konope zaradené do I. skupiny omamných látok a tetrahydrokanabinol do I. skupiny psychotropných látok.

3. Podľa právneho posúdenia obžalovaní spoločným konaním neoprávnene vyrobili a prechovávali pre akúkoľvek potrebu omamné a psychotropné látky a tento čin spáchali v značnom rozsahu, čím spáchali formou spolupáchateľstva obzvlášť závažný zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov podľa § 172 ods. 1 písm. a) a d) a ods. 3 Trestného zákona, za ktorý zákon stanovuje trestnú sadzbu trestu odňatia slobody v rozsahu pätnásť rokov až dvadsať rokov formou spolupáchateľstva v zmysle § 20 Trestného zákona.

4. V konaní pred súdom obžalovaný ■■■■■ vypovedal rovnako ako v prípravnom konaní a ku konaniu sťažovateľa uviedol, že sťažovateľ mu bol trikrát či štyrikrát pomôcť s polievaním rastlín, o ktorých mu on povedal, že ich pestuje pre seba zo zdravotných dôvodov. Podľa výpovede

obžalovaného ■■■■■ sťažovateľ pri prvej návšteve ani nevedel, pre aký účel do rodinného domu idú, a ani nebol v priestoroch, v ktorých sa nachádzali rastliny. Sťažovateľ vypovedal v podstate rovnako ako v prípravnom konaní, len doplnil, že v dome bol tri či štyrikrát, z toho dva či trikrát rastliny polieval. Pripustil, že počet rastlín mu bol známy už predtým, ako došlo k domovej prehliadke. Obhajca sťažovateľa na základe dôkazov predložených súdu tvrdil, že sťažovateľ nemal žiadnu účasť na trestnom čine. Sťažovateľ pred rozhodnutím okresného súdu uviedol, že obžalovanému ■■■■■ pomohol určitým spôsobom a určitý podiel viny na tom má, čo ľutuje.

5. Obžalovaný ■■■■■ a sťažovateľ boli rozsudkom okresného súdu z 3. augusta 2017 uznaní vinnými za skutky v zmysle obžaloby. Súd prvého stupňa dospel k právnomu záveru, že spoločným konaním si obžalovaní neoprávnene zadovážili (obžaloba uvádzala, že vyrobili) a prechovávali omamné látky a tento čin spáchali v značnom rozsahu, čím v spolupáchateľstve podľa § 20 Trestného zákona spáchali obzvlášť závažný zločin podľa § 172 ods. 1 písm. c) [podľa obžaloby a)] a d) a ods. 3 Trestného zákona, za ktorý zákon stanovuje trestnú sadzbu trestu odňatia slobody v rozmedzí od pätnásť rokov do dvadsať rokov. Sťažovateľovi bol s prihliadnutím na mieru jeho účasti na trestnom čine a s prihliadnutím na § 38 ods. 2 a 3 a § 39 ods. 1 a 3 písm. b) Trestného zákona uložený trest odňatia slobody osem rokov. Právne posúdenie konania obžalovaných okresný súd zmenil z výroby na zadováženie, keďže pestovanie nemožno podradiť pod pojem „výroba“. Trestný čin spočívajúci v zadovážení omamných a psychotropných látok je dokonaný dopestovaním rastlín do štádia, v ktorom obsahujú dostatok účinnej látky. Naplnenie skutkovej podstaty formou spolupáchateľstva odôvodnil súd prvého stupňa tak, že bolo preukázané, že obžalovaní si spoločným konaním zadovážili a prechovávali omamné látky a že toto sa uskutočňovalo za „súčinnosti“ oboch s tým, že ich konanie spojil spoločný zámer a obaja sa priamo podieľali na čine, keď každý z nich vykonal časť konania predpokladaného zákonom. K odôvodneniu spoločného zámeru okresný súd uviedol, že spoločný úmysel nemožno stotožňovať s výslovnou dohodou páchatel'ov a pre vyvodenie trestnej zodpovednosti stačí, ak bola dohoda konkludentná.

6. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie, v ktorom podrobne a v súlade so svojimi predchádzajúcimi výpoveďami opísal svoje konanie s tým, že žiadal zohľadniť mieru svojej účasti na skutku. Osobitne zvýraznil, že aj keď je v rozsudku okresného súdu konštatované, že k spolupáchateľstvu môže dôjsť aj konkludentným prístupím ku konaniu inej osoby, treba aj v takomto prípade preukázať úmysel, čo nebolo naplnené. Jednorazové poliatie rastlín podľa sťažovateľa pri okolnostiach jeho vzťahu s obžalovaným ■■■■■ a jeho účasťou na skutku nemohlo viesť k jeho spolupáchateľstvu a k následnému uloženiu neprimeraného vysokého trestu odňatia slobody.

7. O odvolaní sťažovateľa a aj o odvolaní obžalovaného ■■■■■ rozhodol krajský súd rozsudkom zo 7. februára 2018 tak, že obe zamietol a rozsudok okresného súdu zrušil a nahradil novým výrokom v časti uložených trestov tak, že sťažovateľovi znova uložil trest odňatia slobody osem rokov, avšak z výroku vyňal poľahčujúce okolnosti, pretože ich nepovažoval za preukázané. V reakcii na argumentáciu sťažovateľa uvedenú v odvolaní, ktorou namietal voči posúdeniu skutkovej stránky ako spolupáchateľstva, sa odvolací súd obmedzil na záver, že okresný súd jednotlivé dôkazy hodnotil individuálne a v ich súhrne a dospel k správnym skutkovým záverom, ktoré boli prejavené vo výroku o vine.

8. Sťažovateľ rovnako ako obžalovaný [REDAKOVANÉ] podali proti rozsudku krajského súdu dovolanie. Argumentácia sťažovateľa v dovolaní sa zamerala na iné skutočnosti ako tie uvedené v odvolaní sťažovateľa, čo bolo spôsobené tým, že dovolanie bolo podané spoločne oboma obžalovanými. Sťažovateľ v dovolaní namietal najmä to, že jeho konanie malo byť kvalifikované ako pomoc k trestnému činu a taktiež porušenie práva na obhajobu nevykonaním dôkazov navrhovaných obžalovanými.

9. O dovolaní rozhodol najvyšší súd ústavnou sťažnosťou napadnutým uznesením tak, že ho odmietol. K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (porušení práva na obhajobu) uviedol, že jeho podstatou je obhajovanie práv obvineného tak, aby v konaní boli objasnené všetky skutočnosti. Podľa názoru najvyššieho súdu námietku nevykonania dôkazov (kontrolného znaleckého posudku) nemožno úspešne uplatniť v rámci uvedeného dovolacieho dôvodu. Čo sa týka dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku (nesprávne právne posúdenie zisteného skutku alebo na nesprávne použitie iného hmotnoprávneho ustanovenia), dovolací súd dospel k záveru, že dovolací súd je oprávnený posudzovať len to, či súdy nižšieho stupňa na zistený skutkový stav aplikovali správne ustanovenia Trestného zákona. K námietke množstva, kvality a ceny drogy najvyšší súd uviedol, že podľa jeho názoru boli tieto skutočnosti súdmi nižších stupňov dostatočne preukázané. Dovolatelia namietali taktiež dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku (rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom), tvrdiac, že domová prehliadka nebola vykonaná v súlade so zákonom, keď príkaz na vykonanie domovej prehliadky nebol doručený všetkým vlastníkom domu. Najvyšší súd však ani tento dovolací dôvod nepovažoval za dôvodný, keď podľa neho bola domová prehliadka vykonaná na základe príkazu sudcu pre prípravné konanie, ktorý bol riadne odôvodnený a pri jej výkone boli prítomní obaja obvinení a nezúčastnená osoba.

II.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 24. septembra 2019 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy uznesením najvyššieho súdu č. k. 5Tdo/26/2019 z 13. júna 2019 (ďalej len „napádané uznesenie“), ktorým bolo odmietnuté jeho dovolanie. Sťažovateľ navrhuje napádané uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

11. Podstatou ústavnej sťažnosti, pokiaľ ide porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, je namietnutie neúmerne prísnej kvalifikácie skutku sťažovateľa vzhľadom na to, akým spôsobom sa podieľal na jeho spáchaní. Sťažovateľ v tejto súvislosti rovnako ako v konaní pred okresným a krajským súdom popisuje svoje konanie tak, ako bolo zistené z výpovede obžalovaného [REDAKOVANÉ] ako aj výpovede samotného sťažovateľa. Sťažovateľ neguje svoj úmysel, ako i predchádzajúcu dohodu s obžalovaným [REDAKOVANÉ]. Popiera, že by mal zámer s drogou obchodovať, ako motív svojho konania uvádza len snahu pomôcť kamarátovi a získať liek. S ohľadom na uvedené je sťažovateľ toho názoru, že jeho konanie malo byť kvalifikované nanajvýš ako pomoc k spáchaniu trestného činu, a nie ako spolupáchateľstvo. Sťažovateľ taktiež spochybňuje právnu kvalifikáciu skutku, tvrdiac, že jeho konanie nenaplnilo znaky kvalifikovanej skutkovej podstaty, pretože množstvo drogy bolo nesprávne stanovené, a tiež tým, že s ohľadom na jeho účasť

na skutku mu bolo pričítané množstvo drogy, ktoré vôbec nemohol vedieť odhadnúť. Na základe uvedeného sťažovateľ namieta, že odsúdenie na osem rokov nepodmienečne je príliš prísne.

12. Sťažovateľ napádanému uzneseniu vytyka i to, že hoci sa rozhodnutie krajského súdu žiadnym spôsobom nevyrovnalo s jeho odvolacími námietkami, najvyšší súd túto skutočnosť prehliadol. Podľa § 374 ods. 3 Trestného poriadku v dovolaní možno uplatňovať ako dôvod dovolania aj konanie na súde prvého stupňa, ak vytykané pochybenia neboli napravené v konaní o riadnom opravnom prostriedku. Podľa sťažovateľa sa krajský súd úplne opomenul vyrovnáť s odvolacími námietkami sťažovateľa a najvyšší súd sa posúdenia dovolania zhostil formalisticky a do veci, aj keď mohol, nezasiahol.

13. Porušenie základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy sťažovateľ vidí v tom, že spolu s obžalovaným [REDAKOVANÉ] boli zastúpení tým istým obhajcom, a to napriek tomu, že ich individuálne záujmy na zbavení sa viny si odporovali, v dôsledku čoho sťažovateľovi nebola poskytnutá možnosť plnohodnotnej obhajoby. V tejto súvislosti sa sťažovateľ dovoľáva nálezu ústavného súdu (I. ÚS 310/2017 z 31. augusta 2017).

14. Uznesením č. k. III. ÚS 412/2020 z 12. novembra 2020 bola vec prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

15. Na výzvu ústavného súdu sa k obsahu prijatej ústavnej sťažnosti vyjadrili obaja účastníci konania.

16. Najvyšší súd v svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti odmietol porušenie sťažovateľom uvedených základných práv, keď uviedol, že s ohľadom na závery znaleckého dokazovania považuje spáchanie skutku za spoľahlivo preukázané a nepribratie ďalšieho znalca nebolo v danej veci opodstatnené. Zo strany sťažovateľa išlo v dovolaní o namietanie skutkového stavu, čo je v dovolacom konaní neprípustné. Podľa najvyššieho súdu bol spoľahlivo preukázaný aj podiel sťažovateľa na trestnej činnosti a konflikt záujmov pri zastupovaní spoločným obhajcom nebol v dovolaní vytykaný, pričom dovolací súd je pri posúdení dovolania viazaný namietanými dovolacími dôvodmi.

17. Sťažovateľ vo vyjadrení k vyjadreniu najvyššieho súdu zopakoval svoje predchádzajúce tvrdenia.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom.

18. Sťažovateľ porušenie svojich základných práv spája s rozhodnutím o dovolaní, ktoré je nielen v civilnom, ale aj v trestnom procese kategorizované ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorého prístupnosť je aj v trestnom procese regulovaná pomerne prísnyimi a prirodzene formálnymi konštrukciami. Preto z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale i formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010).

19. Tieto závery formulované vo vzťahu k civilnému procesu možno vzťahovať aj na dovolanie podľa Trestného poriadku. Stále je však nevyhnutné vnímať, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok je inštitút, ktorý je súčasťou trestného procesu, ktorý v konaní pred okresným súdom začína podaním obžaloby, pred krajským súdom podaním odvolania a pred najvyšším súdom podaním dovolania. Výsledkom tohto procesu je vyriešenie trestnej zodpovednosti konkrétnej osoby s ohľadom na jej konanie alebo aj konanie inej osoby. Skutkový stav zistený všeobecným súdom je predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak sú súdom prijaté závery so zreteľom na skutkový stav zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a z ústavného hľadiska neospravedlňovateľné a neudržateľné a zároveň majú za následok porušenie základného práva alebo slobody (podobne aj IV. ÚS 43/04).

20. Ústavný súd si nemohol nevšimnúť, že okresný a následne aj krajský súd sa vo svojich rozhodnutiach vyrovnávali s napätím, ktoré vyplývalo z nepomeru medzi zákonom stanovenou trestnou sadzbou v rozmedzí pätnásť až dvadsať rokov odňatia slobody a konaním sťažovateľa, resp. mierou jeho účasti na skutku. Súdny tento napätie vyriešili mimoriadnym zníženým trestu pod dolnú hranicu trestnej sadzby, a to nielen pri sťažovateľovi, ale aj pri druhom obžalovanom, ktorého miera účasti na skutku bola nepochybne vyššia ako v prípade sťažovateľa. I napriek tejto skutočnosti bol sťažovateľovi uložený trest odňatia slobody vo výške až osem rokov (z pohľadu nezaujatého pozorovateľa), pričom spolupáchateľovi [REDAKOVANÉ] bol uložený trest v trvaní len deviatich rokov (z pohľadu sťažovateľa).

21. Úloha všeobecných súdov podľa ústavného súdu v prípade sťažovateľa nebolo len uniknúť z príkrej trestnej sadzby, ale spočívala predovšetkým v zohľadnení miery jeho účasti na skutku, za ktorý bol právoplatne potrestaný. Z pohľadu skutkového bola táto úloha všeobecných súdov pomerne jednoduchá, keďže sťažovateľ, ako i obžalovaný [REDAKOVANÉ] o účasti sťažovateľa na skutku vypovedali od začiatku trestného stíhania rovnako a bez významných rozporov a iné dôkazy týkajúce sa účasti sťažovateľa na skutku zabezpečené neboli. Obžaloba a v zhode s ňou aj rozhodnutie okresného súdu pri opise i odôvodnení miery účasti sťažovateľa na skutku nepomenovali jeho konanie v skutkovej vete, ale tento možno skutkovo komplikovanejší prístup nahradili konštrukciou časti skutkovej vety, v ktorej uviedli, že sťažovateľ si po predchádzajúcej konkludentnej dohode s druhým obžalovaným zadovážil a prechovával drogy. Odôvodnenie tohto, nie celkom len skutkového záveru, však v rozhodnutí okresného súdu celkom absentuje, a teda nie je zrejmé, z akého konania sťažovateľa a druhého obžalovaného bol tento, pre posúdenie trestnej zodpovednosti sťažovateľa, rozhodujúci záver vyvodенý.

22. Absencia zrozumiteľnej skutkovej úvahy sa prejavila nielen v tom, že dokazovaním verifikované konanie sťažovateľa nebolo obsiahnuté v skutkovej vete odsudzujúceho rozsudku okresného súdu, ale i v tom, že ani z odôvodnenia rozsudku nie je zrejmé, kedy a na čom sa sťažovateľ s druhým obžalovaným mali konkludentne dohodnúť.

23. Podľa názoru ústavného súdu z odôvodnenia odsudzujúceho rozsudku a vykonaných dôkazov nemožno dospieť k jednoznačnému záveru o tom, že zo strany sťažovateľa došlo jeho konaním k naplneniu znakov skutkovej podstaty trestného činu, najmä pokiaľ ide o jej objektívnu stránku (zadováženie a prechovávanie). Úlohou dovolacieho súdu tak bolo posúdiť, či s ohľadom na zistený skutkový stav súd prvého stupňa a v nadväznosti naň i súd odvolací konanie sťažovateľa správne právne kvalifikovali.

24. Ústavný súd v tejto súvislosti považuje za potrebné pripomenúť, že dokazovanie v rámci trestného procesu musí byť vykonané v takom rozsahu, aby vykonané dôkazy dostatočne určito a presvedčivo preukazovali záver o naplnení všetkých znakov skutkovej podstaty trestného činu vrátane zavinenia.

25. Zavinenie musí byť vždy preukázané výsledkami dokazovania, pričom záver o miere a forme zavinenia musí z dokazovania logicky vyplývať. I keď je otázka zavinenia väčšinou dokazovaná len nepriamo z okolností spáchaného trestného činu, i tu platí zásada voľného hodnotenia dôkazov, a ani priznanie páchatel'a tak nezabavuje súd povinnosti preukázať zavinenie, ak z ostatných dôkazov vyplýva iný záver.

26. Ústavný súd ďalej pripomína, že zavinenie musí obsahovať všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu vrátane znakov kvalifikovanej skutkovej podstaty (§ 17 a § 18 Trestného zákona), to znamená konanie, následok i príčinný vzťah. Zavinenie je vybudované na zložke vedomostnej – zahŕňa predstavu o predmetoch a javoch, na základe toho, ako ich vnímal páchatel' v minulosti, alebo ako k nej dospel na základe svojich vedomostí a skúseností, a zložke vôľovej – tá zahŕňa rozhodnutie páchatel'a konať určitým spôsobom s ohľadom najmä na vedomostnú zložku. V prípade nedbanlivostného zavinenia ide obvykle o konanie alebo opomenutie páchatel'a, ktorý zanedbaním povinnej opatrnosti spôsobí nechcene porušenie záujmov chránených trestným zákonom (*k problematike subjektívnej stránky trestného činu pozri Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, str. 221, 222*). Možno tak povedať, že súd musí vyhodnotiť, či existovali okolnosti, ktoré mohli nasvedčovať tomu, že určitá skutočnosť nastane a či páchatel' tieto okolnosti s ohľadom na jeho mentálne a fyzické schopnosti mohol vnímať (*Solnař, V., Fenyk, J. Císařová, D., Vanduchová, M.: Systém československého trestního práva. Nakladatelství Novatrix, s.r.o., Praha 2009, s. 300 a nasl.*).

27. Otázku zavinenia nemožno zredukovať na konštatovanie, že ak sa páchatel' podieľal v určitej miere na konaní inej osoby – jeho konanie zahŕňalo automaticky i zavinenie ohľadne následku, najmä ak ide o následok kvalifikovaný.

28. I s ohľadom na výšku trestu, ktorá sťažovateľovi i pri využití všetkých zákonom ustanovených možností zníženia trestu bola uložená, mal súd klásť osobitný dôraz na to, aby vykonanými dôkazmi preukázal jednak, že konaním sťažovateľ'a boli naplnené všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu (zadováženie si omamnej látky), a jednak, že všetky znaky vrátane znaku odôvodňujúceho prísnejšiu právnu kvalifikáciu boli pokryté zavinením páchatel'a. Súd nesmie zavinenie predpokladať, musí ho skutkovými okolnosťami a dôkazmi preukázať.

29. Všetky znaky skutkovej podstaty sú pokryté zavinením páchatel'a, len ak tento vedel o všetkých okolnostiach, ktoré sú podstatné pre posúdenie trestnosti jeho konania. K právnomu záveru o miere zavinenia môže súd dospieť len na základe vykonaného dokazovania a po podrobnej analýze konania páchatel'a. I v prípade spolupáchatel'stva, prípadne inej formy účasti na trestnom čine musí byť zavinenie vo vzťahu ku znaku kvalifikovanej skutkovej podstaty preukázané pre každého páchatel'a samostatne.

30. Ústavný súd je toho názoru, že v okolnostiach danej veci z vykonaného dokazovania nebolo možné dospieť k jednoznačnému záveru, že zavinenie sťažovateľ'a sa vzťahovalo i na množstvo prechovávaných omamných a psychotropných látok ako znaku kvalifikovanej skutkovej podstaty

(väčší rozsah), a to ani z nedbanlivosti. Ani jeden zo súdov, ktoré vo veci rozhodovali, nevenovali otázke zavinenia ani po skutkovej, ale najmä po právnej stránke náležitú pozornosť, zavinenie sťažovateľa jednoducho prezúmovali (str. 8 rozsudku krajského súdu).

31. S ohľadom na uvedené tak ústavný súd dospel k názoru, že zo strany okresného, ako i krajského súdu a, napokon, i súdu najvyššieho v rámci rozhodovania o dovolaní nebolo konanie páchatel'a správne právne posúdené a posúdenie právnej kvalifikácie konania nebolo náležite odôvodnené. Podľa ústavného súdu bolo povinnosťou súdov skúmať, či s ohľadom na mieru, akou sa podieľal sťažovateľ na skutku, ako i s ohľadom na jeho vedomosti a možnosti mohol a mal vedieť, že jeho konanie je spojené s následkom väčšieho rozsahu, a teda s kvalifikovanou skutkovou podstatou a následne nepochybne i výrazne vyšším hroziacim trestom.

32. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu je právo účastníka na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (IV. ÚS 115/03). Preto už len z toho, že sťažovateľovi nebolo podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku napadnutým uznesením odpovedané na ním nielen dovolaním, ale aj odvolaním a obranou v konaní na okresnom súde nastolenú, relevantnú, právnu otázku týkajúcu sa jeho trestnej zodpovednosti, došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

33. Preto bolo ústavnej sťažnosti sťažovateľa vyhovené a ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením, ktoré zrušil, a podľa § 127 ods. 2 tretej vety ústavy vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

34. V rozhodnutí o dovolaní sa najvyšší súd bude musieť vysporiadať s právnou otázkou nastolenou už v začiatku trestného konania, či dokazovaním preukázané konanie sťažovateľa zakladá jeho trestnú zodpovednosť a či zakladá jeho trestnú zodpovednosť vo vzťahu ku kvalifikovanej skutkovej podstate podľa § 172 ods. 3 písm. c) Trestného zákona z hľadiska zavinenia.

35. Nad rámec uvedeného ústavný súd uvádza, že si je vedomí, že pri hľadaní odpovedí na položené otázky najvyšší súd bude musieť vyriešiť najmä vzťah medzi konaním sťažovateľa, ktoré je v skutkovej vete odsudzujúceho rozsudku okresného súdu popísané nie tak, ako vyplynulo z vykonaného dokazovania, ale skutok sťažovateľa bol v činnom rode pomenovaný ako prechovávanie a staranie sa o drogy po predchádzajúcej vzájomnej dohode s druhým obžalovaným s následným opisom pri domovej prehliadke zaistených pestovateľských pomôcok a rastlín s vyjadrením ich potencionalnej hodnoty pre prípad dokonania ich spracovania zberom a sušením. Namiesto toho, aby konanie spolupáchatel'ov bolo skutkovo presne pomenované tak, aby bolo možné rozlíšiť mieru účasti oboch páchatel'ov na následku, ktorý spočíval vo vypestovaní 153 rastlín konope, došlo zvýraznením ich predpokladanej dohody a trpným pomenovaním následku k vytvoreniu takej skutkovej vety, ktorá akékoľvek presné vyvodenie trestnej zodpovednosti sťažovateľa vylučuje.

36. Ústavný súd sa zaoberal i tým, či formulácia skutku, ktorá neumožňuje jednoznačné právne posúdenie, zakladá niektorý z dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 Trestného zákona, a to osobitne v tej súvislosti, že podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného

skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť. Negatívna odpoveď na túto otázku by však viedla k paradoxnému záveru, že v rovine podústavného práva by obžalovaný dovolaním nemohol dosiahnuť ochranu pred takým neurčitým vymedzením skutku, ktoré vôbec neumožňuje jeho právne posúdenie. Takýto záver by znamenal, že rozhodnutia nižších súdov, v ktorých by bol skutok opísaný tak všeobecne, že by z neho nebolo možné zistiť miesto, čas a spôsob jeho spáchania, by nebolo možné podrobiť prieskumu najvyššieho súdu.

37. K tomu však treba uviesť, že neurčité formulácie skutkov, osobitne formulácie skutkov, do ktorých sa predčasnou subsumpciou presúva časť právneho posúdenia, vedú tiež k tomu, že obžalovanému je znemožnené, aby pred súdom pri formulácii svojej obhajoby mohol vychádzať z jasne formulovaného právneho posúdenia jeho skutku z pohľadu ustanovení Trestného zákona ako hmotného práva. Tak to bolo aj v prípade sťažovateľa, ktorý sa proti obžalobe, rozsudku okresného a krajského súdu mohol brániť len tak, že stále reprodukoval to, čo skutočne urobil a čo v konečnom dôsledku aj bolo nesporne zistené, no nebolo dostatočne vyjadrené v opise miesta, času a spôsobu spáchania skutku. Navyše, je potrebné poukázať na skutočnosť, že dovolaním napadnuté rozhodnutie krajského súdu na takúto a jedinou možnú obhajobu sťažovateľa vôbec nereagovalo.

38. Na základe uvedeného nemohol ústavný súd dospieť k inému záveru, než že dovolaním napadnutým rozsudkom krajského súdu neboli dostatočne zodpovedané skutkovo a právne relevantné otázky sťažovateľa v takej miere, aby námietky týkajúce sa právnej kvalifikácie sťažovateľa boli na základe jeho dovolania zodpovedané predpokladaným právnym posúdením skutku najvyšším súdom. Tým bol sťažovateľovi formalisticky sťažený prístup k dovolaniu v takej miere, že to nevedlo len k tomu, že možno konštatovať porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ale aj podústavným právom osobitne konštruovaného práva podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ktorého obsahom je, aby v trestnom procese neboli zásadným spôsobom porušené práva na obhajobu.

39. Zákonné právo podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku možno v spojení s § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku ústavne konformne vyložiť len tak, že jeho obsahom je i to, aby okresný a krajský súd v trestnom konaní formulovali zistený skutok – miesto, čas a spôsob jeho spáchania – spôsobom, ktorý obžalovanému umožní efektívne domôcť sa svojho práva na obhajobu tak, aby bolo možné zistený skutok, pre ktorý bola právoplatne uznaná vina, efektívne právne posúdiť dovolaním podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku.

40. Opačný prístup by mohol viesť k záveru, že dostatočnosť opisu skutku odvolacím súdom by mohla byť predmetom len konania o ústavnej sťažnosti, čo by mohlo viesť k formulácii rozdielnych predstáv o tom, čo v konkrétnom prípade treba v rovine podústavného práva rozumieť pod skutkovou a právnou otázkou. Hoci do predstavy všeobecných súdov o týchto otázkach v rovine podústavného práva môže ústavný súd zasiahnuť len z pohľadu základných práv, nebolo by správne, aby tento zásah smeroval zdola nahor – od odvolacieho súdu k dovolaciemu súdu. Takýto prístup by vytváral širokú medzeru v kontrole základných práv všeobecnými súdmi. Ani z pohľadu podústavného práva nie je takýto prístup systémový a efektívny a mal by byť len výnimkou. Hoci opačný prístup – kontrolu zhora nadol pre nie práve ideálne nastavenie opravných prostriedkov v systéme podústavného práva nemožno vždy dosiahnuť, ústavne konformný môže byť len taký prístup, ktorý rôznymi metódami nezužuje prieskum rozhodnutí

odvolacích súdov najvyšším súdom ako súdom dovolacím. To vedie k takmer nevyhnutnému záveru o tom, že dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nemožno vykladať len jeho stotožnením s obsahom základných práv či už podľa čl. 50 ods. 3 ústavy alebo čl. 6 ods. 3 dohovoru. Ústavne konformný výklad prípustnosti dovolania či už v civilnom alebo v trestnom procese, a to v rovine výkladu podústavného práva, musí byť okrem prípadov zjavnej neprípustnosti zásadne taký, aby i prípadné porušenia práv najmä podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru bez povšimnutia neprepadávali cez už i tak podústavným právom vytvorené riedke sito kontroly. Len dostatočne hustá kontrola viacerých inšancií všeobecného súdnictva so zastrešujúcou inštitúciou najvyššieho súdu môže viesť k systémovej ochrane základných práv.

41. Paradox vzťahu základných práv podľa ústavy a práv podľa Trestného poriadku a nemožnosti dodržania schematickeho výkladu ústavných a zákonných práv vystihuje i to, že nebol dôvod na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, keďže toto právo žiadnym spôsobom porušené nebolo. Sťažovateľ mal dostatok času a možností na prípravu obhajoby a mohol sa obhajovať sám a aj prostredníctvom svojho obhajcu, pričom si zvolil vždy rovnakého obhajcu ako druhý obžalovaný. Nemožno však dospieť k záveru, že by ich záujmy v trestnom konaní boli v akomkoľvek rozpore, keďže od začiatku k namietanej trestnej činnosti vypovedali bez vzájomných rozporov. To, že všeobecné súdy a napokon aj najvyšší súd nereagovali v ústavne dostatočnej kvalite na sťažovateľovu obranu, malo za následok porušenie základného práva na súdnu ochranu, nevedlo však k porušeniu základného práva na obhajobu.

IV.

42. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) za jeden úkon v roku 2020 (vyjadrenie), teda 2 x 163,33 a 1 x 177, čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 9,80 a 1 x 10,62 eur) predstavuje 533,88 eur.

43. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde sudca Peter Straka pripája odlišné stanovisko, ktoré sa týka odôvodnenia rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu